

SUN'IY INTELEKTNING YARATILISHI VA XORIJIY TIL O'RGANISHDAGI O'RNI

Djumaboyeva D

Talaba: XTA magistr 25-1

Ibragimova D.A

Ilmiy rahbar: Toshkent Iqtisodiyot va Pedagogika Universiteti

Annotatsiya: *Ushbu tezisda sun'iy intellektning yaratilish tarixi, rivojlanish bosqichlari va uning xorijiy tillarni o'rganishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, ingliz tilini o'rganishda qo'llanilayotgan zamonaviy ilovalar, til ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari hamda dunyoning turli mintaqalarida ommalashgan platformalar haqida ma'lumot berilgan.*

Kalit so'zlar: *sun'iy intellekt, lingvistika, ingliz tili, chatbot, Duolingo, Grammarly, ChatGPT, til ko'nikmalari.*

Sun'iy intellekt (SI) bugungi kunda eng tez rivojlanayotgan texnologik yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu tushuncha ilk bor 1956-yilda AQShning

Dartmouth konferensiyasida Jon Makkarti tomonidan ilmiy muomalaga kiritilgan. Tadqiqotchilar inson tafakkuriga xos bo'lgan fikrlash, tahlil qilish, o'rganish va qaror qabul qilish jarayonlarini kompyuterlar yordamida modellashtirishga harakat qilganlar.

Dastlabki yillarda sun'iy intellekt oddiy mantiqiy masalalarni hal qilish bilan cheklangan bo'lsa, keyinchalik mashinali o'qitish (Machine Learning), neyron tarmoqlar (Neural Networks) va chuqur o'rganish (Deep Learning) texnologiyalarining rivojlanishi natijasida uning imkoniyatlari keskin kengaydi.

XXI asrga kelib internet va katta hajmdagi ma'lumotlar bazalarining paydo bo'lishi sun'iy intellekt rivojlanishiga yangi turtki berdi. Hozirgi kunda sun'iy intellekt tibbiyot, iqtisodiyot, transport, marketing va ta'lim kabi ko'plab sohalarda qo'llanilmoqda. Ayniqsa, ta'lim tizimida sun'iy intellektidan foydalanish o'quv jarayonini individuallashtirish va samaradorligini oshirish imkonini bermiqda.

Xorijiy tillarni o'rganishda sun'iy intellektning o'rni alohida ahamiyatga ega.

An'anaviy darslarda barcha talabalarga bir xil material taqdim etilsa, SI texnologiyalari har bir foydalanuvchining bilim darajasini tahlil qilib, unga mos topshiriqlarni tavsiya qiladi. Natijada o'rganish jarayoni yanada qulay va samarali bo'ladi.

Ingliz tilini o'rganishda to'rtta asosiy ko'nikma – Reading (o'qish), Writing (yozish), Listening (tinglab tushunish) va Speaking (gapirish) muhim hisoblanadi. Sun'iy intellekt ushbu ko'nikmalarning har birini rivojlantirishda yordam beradi. Reading ko'nikmasi uchun matn murakkabligini avtomatik moslashtiruvchi

platformalar mavjud. Writing ko'nikmasida Grammarly kabi dasturlar grammatik va uslubiy xatolarni aniqlaydi. Listening ko'nikmasi uchun sun'iy intellekt asosidagi audio platformalar foydalanuvchining darajasiga mos materiallarni tavsiya etadi. Speaking ko'nikmasini rivojlantirishda esa chatbotlar va virtual suhbatdoshlar muhim rol o'ynaydi.

Bugungi kunda til o'rganish uchun turli ilovalar keng qo'llanilmoqda. Duolingo so'z boyligini oshirish va grammatika bo'yicha mashqlar bajarishga yordam beradi. ChatGPT foydalanuvchi bilan real muloqot olib borib, matnlarni tahlil qilish, yozma ishlarni tekshirish va suhbat amaliyotini bajarish imkonini beradi. Grammarly yozma nutq sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Elsa Speak esa talaffuzni rivojlantirishga mo'ljallangan bo'lib, foydalanuvchining talaffuzidagi kamchiliklarni ko'rsatib beradi.

Dunyoning turli mintaqalarida turli platformalar mashhur hisoblanadi. Shimoliy Amerika va Yevropada Duolingo hamda ChatGPT keng foydalaniladi. Janubiy Koreya va Yaponiyada AI asosidagi talaffuz dasturlari, xususan Elsa Speak va Speak ilovalari ommalashgan. Xitoyda mahalliy ta'lim platformalari bilan bir qatorda sun'iy intellekt yordamida ishlovchi tarjima vositalari keng tarqalgan. Yaqin Sharq va Markaziy Osiyo mamlakatlarida esa Duolingo, ChatGPT va Grammarly talaba-yoshlar orasida eng ko'p qo'llaniladigan vositalardan hisoblanadi.

Mazkur ilovalarning asosiy afzalligi – istalgan vaqtda foydalanish imkoniyati, individual yondashuv va tezkor fikr-mulohaza olishdir. Shu bilan birga, ulardan foydalanishda ma'lumotlar xavfsizligi va akademik halollik masalalariga ham e'tibor qaratish lozim.

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt xorijiy tillarni o'rganishda samarali vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. U talabalar uchun qulay ta'lim muhiti yaratib, to'rtta asosiy til ko'nikmasini rivojlantirishga yordam beradi. Kelgusida sun'iy intellekt texnologiyalarining yanada takomillashishi til ta'limining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Russell S., Norvig P. Artificial Intelligence: A Modern Approach. Pearson, 2021.
2. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education. CCR, 2019.
3. Luckin R. Machine Learning and Human Intelligence. UCL Press, 2018.
4. Duolingo for Schools platform materials.
5. Grammarly Education Resources.
6. OpenAI educational resources.
7. UNESCO. Guidance for Generative AI in Education and Research, 2023.